

FYRTØJET

AARHUS TEATER STORE SCENE
SÆSON 1994/95

Soldaten og Heksen – Peter Reichhardt og Anne-Vibeke Mogensen

Instruktørassistent: Peter Bjelskou
 Forestillingsleder: Trine Tue Andersen
 Regissør: Joe Otterstrøm
 Suffli: Anette Walsøe
 Afvikling lys: Peder Jacobsen/Anette
 Dederding
 Afvikling lyd: Andreas A. Carlsen/Mads Bo
 Jørgensen

Belysningsmester: Niels Emil Larsen
 Tonemester: Jens Ravn
 Scenemester: Kai Johansen
 Teatermaler: Anne-Marie Kjær
 Kostumiere: Hanne Gissel, Mehmet Hilmi

Frisør: Britta Nygaard
 Rekvisitører: Viggo Bay, Steen Jonassen
 Overregissør: Steen Boutrup
 Teknisk chef: Jørn Walsøe
 Teaterchef: Palle Jul Jørgensen

Foto fra afsluttende prøver: Rolf Linder
 Plakat: Rolf Linder
 Programredaktion: Jørgen Heiner
 Tryk: Kannike Tryk A/S, Århus
 Teaterforlag: Danske Dramatikeres Forbund
 Uropremiere: Aalborg Teater
 15. september 1978
 Premiere: 2. december 1994
 Aarhus Teater Store Scene

*Forside: Juleklip af Carsten Ravn fra Alfred
 Jacobsens »Danske Billeder« (No. 292 – 1909)
 Bagside: Illustration af Kay Nielsen
 (1886-1957) fra den engelske udgave af
 H. C. Andersens eventyr (1924)*

Sponsor for Aarhus Teater:

Forestillingens varighed: ca. 1 time 40 min. uden pause

Fyrtøjet

**efter H.C. Andersens eventyr
af Asger Pedersen og Fuzzy**

Musik:
FUZZY

Iscenesættelse:
LINE KROGH

Scenografi:
CHR. TOM-PETERSEN

Koreografi:
CHRIS BLACKWELL

Kapelmester:
SØREN DAHL

Masker og dukker:
BARBARA FREUD-MAGNUS

Lysdesign:
NIELS EMIL LARSEN

Lyddesign:
ANDREAS A. CARLSEN

MEDVIRKENDE:

Soldaten Peter Reichhardt
Heksen Anne-Vibeke Mogensen
Prinsessen Christine la Cour
Flinch Kristian Holm Joensen
Rahr Bue Wandahl
Dronningen Elsebeth Steentoft
Kongen Ejnar Hans Jensen
Hofdame Anne-Vibeke Mogensen
Tjener Karl Erik Christophersen
Makrelmutter Lone Rode
Lygtetænder Thomas Leth Rasmussen
1. hund Mads M. Nielsen
Damen med Stikkelsbærkompot Ruth Maisie
Skomagerdreng Pelle Koppel
Arrestforvarer Helmuth Hindsbak
Sanger Mette Dahl

Musikere: Søren Dahl (kapelmester,
keyboards og trompet), Kristian Borregaard
(keyboards, fløjte og altsax), Kim
Mikkelsen (bas), Lars Daugård (trommer
og slagtøj)

Statister: Niels Bønding, Mette Dahl,
Johanne Dal-Lewkovitch, Marianne
Haiberg, Helmuth Nygaard Hindsbak,
Jesper Bo Jensen og Tua Preuss i roller
som: skomager, blomstersælgerske,
grønthandlerske, bagerkone, skrædder,
fyrværker/soldat og urtekræmmerske

Andersen og hundene

Af Christian Kronman

Der er et vidunderligt, karskt og fornøjeligt tempo over handlingen i »Fyrtøiet«, hvor en gammel Hex blir kaldt en gammel Hex og hovedet ryger af, hvis der er for megen sniks-nak. Og så er der noget andet, noget gladt og blidt som i en dejlig drøm, der gennemstrømmer dette H. C. Andersens første eventyr og formilder alle drabelighederne. Det er de ivrige hunde, der springer, henter og bringer, med deres store, våde hundeøjne. Hvor mon de kommer fra?

Andersen selv er den første til at vedkende sig sin arv fra de gamle folkeeventyr. Den første lille eventyrsamling, »Eventyr fortalte for Børn«, som skulle blive epokegørende for både verdenslitteraturen og H. C. Andersen, udkom med »Fyrtøiet« forrest den 8. maj 1835. Men allerede den 10. februar skriver digteren til sin kollega, B. S. Ingemann, at han er »begyndt paa nogle 'Eventyr, fortalte for Børn', og jeg troer, de lykkes mig. Jeg har givet et Par af de Eventyr, jeg selv var lykkelig ved, og som jeg ikke troer ere

kjendte; Jeg har skrevet dem saaledes, som jeg vilde fortælle et Barn dem.« Senere, i fortællerne til de to bind eventyr fra 1862 og de tre bind fra 1874, nævner han direkte en række danske folkeeventyr, »han som Barn har hørt og nu frit gengivet«. Et sådant eventyr var »Fyrtøiet«.

Det er ikke godt at vide, hvilken udgave af folkeeventyret, som er kommet den unge Hans Christian for øre. Men én ting står fast: I ingen af de 15 sidenhen nedskrevne variationer over fortællingens grundtema er der indlagt storøjede hunde. Og af gode grunde måske. Som regel er det en sovende trold, der i en kælder eller i en hule bevogter et magisk lys, som en bondeknøs eller en gammel soldat så skal prøve at få fat i. Sådan er det i folkeeventyrene. De befolkes ofte af kæmper og trold, hvis blotte størrelse er beregnet på at gøre helten i historien og tilhøreren uhyggelig til mode. En kæmpe, der har et øje for lidt, som kykloperne, eller en trold, der har to hoveder for meget, er velegnet til at forhøje den ønskede virkning. Men storøjethed? Det duer ikke rigtigt til at kyse nogen af parterne. Medmindre man har dårlig samvittighed. Og det har folkeeventyrenes helte ikke. De ved slet ikke, hvad det er. Heller ikke Andersens helt i »Fyrtøiet«.

Storøjethed er smukt. Det er kærligt. Det er lyst, begavet. Det er alt, hvad der er godt. En smule naivt, måske. Men godt. Derfor er det heller ikke rigtig farligt, da soldaten møder hundene første gang, selv om Andersen siger uh! Og faktisk står der om den tredje hund, at soldaten løfter ham ned på gulvet. Nok har han altså øjne så store som Rundetårn. Men derfor kan resten af dyret jo godt være en skødehund.

Men hvis hundene ikke kommer fra forlægget, må de jo komme fra Andersen selv. Nu er det en udbredt opfattelse, at H. C. Andersen var meget bange for hunde. Et blik på det, han i sine dagbøger har noteret sig om hunde, synes ikke at afkræfte teorien. Derimod bekræfter et notat fra 17. juni 1844, hvad også er almindeligt kendt, nemlig at digteren tillige var en meget modig mand. Andersen skriver: »Fru Serres Hunde ere saa magre, at man faaer Ligtorne paa Fingrene naar man klapper dem«.

Meget taler for, at hundene er udsprunget af Andersens skræk for hunde. Kan det tænkes, at han har fundet det meningsløst, at de skulle undgælde for hans personlige frygt, og at han har skrevet sig over på deres side imod magthaverne?

H. C. Andersen som han så ud, da han skrev sine første Eventyr og Historier. (Maleri af C. A. Jensen – Odense) – »Professor Jensen har nu fuldendt mit Portræt, det er særdeles heldigt. Sidste Uge har det været udstillet ...« – skrev digteren til en veninde i Odense (1836).

Kostumeudkast af Christian Tøm-Petersen ...

Et andet centralt område, hvor kunsteventyret adskiller sig fra folkeeventyret, er selve magiens kilde. I forlægget sker miraklet først, når lyset bliver tændt. I H. C. Andersens version er magien flyttet over i selve lyskilden, med alt hvad det indebærer af konstruktiv symbolik. Andersen forstod, hvornår han skulle være loyal mod det overleverede forlæg, og hvornår historien ville vinde ved, at han skiftede nogle af dens byggelementer ud med sine egne. Men den store genistreg er og bliver hans loyalitet mod selve folkeeventyrets omgangstone, at han insisterede på at *fortælle* sine historier, også når han skrev

... og Mads M. Nielsen i det færdige kostume

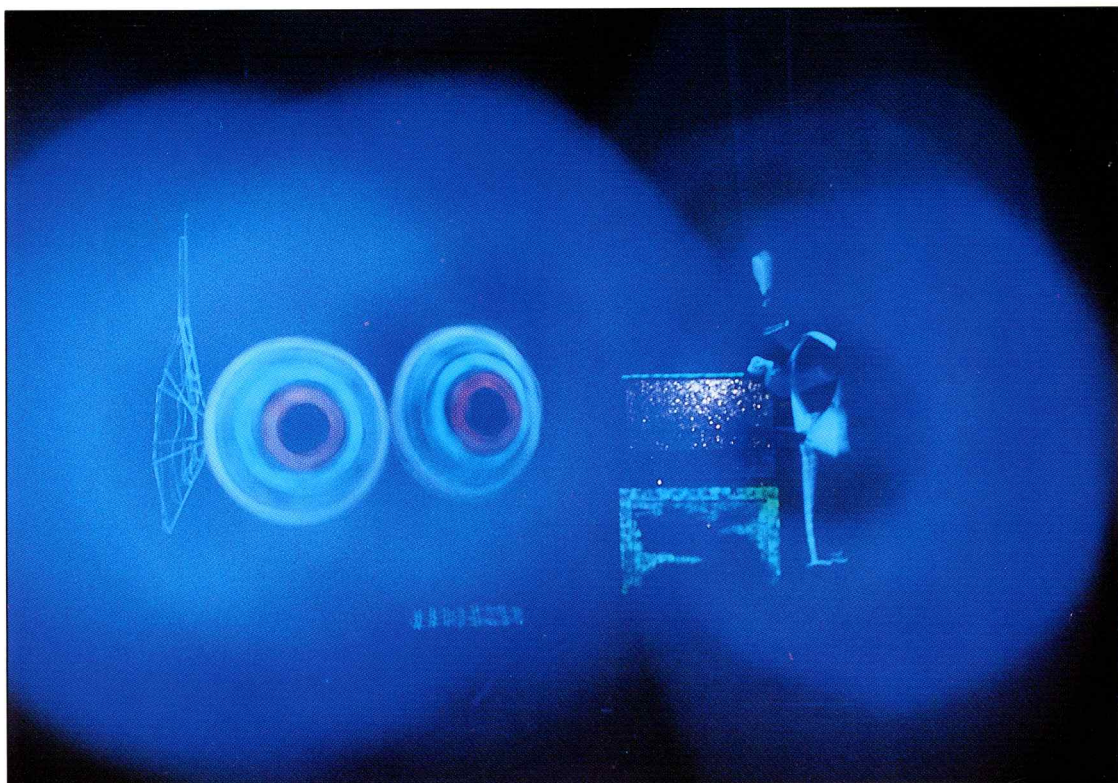
dem. Og han fik selvfølgelig på hattepulden for det af kritikerne. Men »så foer Hundene ind paa Dommerne og hele Raadet, tog En ved Benene og En ved Næsen og kastede dem mange Favne op i Vejret, saa de faldt ned og sloges reent i Stykker.«

»Så krøb Soldaten op i træet ...« – det spændende øjeblik i Fyrtøjet blev tegnet for næsten 150 år siden (1849) af maleren Vilhelm Pedersen (1820-59).

ASGER PEDERSEN

H.C. Andersens meddiger på denne teaterudgave af Fyrtøjet er forfatteren Asger Pedersen, som til radio og tv har skabt mange børneudsendelser, som f.eks julekalenderen Vinterbyøster og Jullerup Færgeby. Han har desuden skrevet skuespil, samt oversat og bearbejdet en lang række musicals, operaer, cabaretekster og dramatik til de fleste af landets teatre. Asger Pedersens dramatisering af Fyrtøjet fik sin førsteopførelse i 1978 på Aalborg Teater.

Soldaten i det hule træ – Peter Reichhardt

Tjeneren, Rahr, Soldaten og Flinch – Karl Erik Christophersen, Bue Wandahl, Peter Reichhardt og Kristian Holm Joensen

Dronningen, Prinsessen, Kongen og Hofdamen – Elsebeth Steentoft, Christine la Cour, Ejnar Hans Jensen og Anne-Vibeke Mogensen

Soldaten fester med byens borgere – Peter Reichhardt med flere

Soldatens March

1. Ét-to, et-to,
et-to; dengang jeg drog
af sted, da var der krig.

Ét-to, et-to;
men nu er der heldigvis fred og ro,
for krigen er forbi.
Der' ingen der sir »fremad march«
og »holdt« og »alle ret«.
Jeg er i sådan et godt humør,
og alting går så let.
Nu er det mig der bestemmer
hvor jeg marcherer hen.
Hvis det er til
en by jeg vil,
så går jeg, når jeg gider.
Nu er det mig der bestemmer
hvor jeg marcherer hen ...
dér kan jeg gå
og kigge på,
hvordan de andre slider.
Nu er det mig der bestemmer
hvor jeg marcherer hen.
Ingen har lov
at råbe: »hov,
så bli' da her, din kryster!«
Næh, for jeg går og gasser mig,
hvor og hvornår det passer mig ...
med støvler, kasket og sabel og torny-y-ster.

2. Ét-to, et-to;
nu må jeg finde et sted at bo,
et sted jeg selv kan li'.
Ét-to, et-to;
mon ikke jeg klarer det? Okke jo,
det gør jeg nok fordi:
Der' ing'n der si'r »Se lige ud«
og »Præsenter gevær!«
Jeg er i sådan et godt humør,
for hør nu lige her, – ja:
Nu er det mig der bestemmer
hvor jeg vil slå mig ned.
Er der en kro,
jeg syn's er go',
så bor jeg i den længe.
Nu er det mig der bestemmer
hvor jeg vil slå mig ned.
Nu kan jeg nemt ...
Åh nej! Jeg har glemt:
Jeg har jo ingen penge.
Bare jeg havde en femmer!
Sikke en redelighed ...
Lommen er tom;
det er som om
jeg bli'r så trist og dyster.
Nu vil jeg ikke drømme mer',
bare marchere med ømme tæer
og støvler, kasket og sabel og torny-y-ster.

"SOLDATENS MARCH"

C- G7/bb Ab G C- G7/bb Ab G C- G7/bb
 ET TO ET TO ET TO DEN-GANG JEG DROG AF-STED DA VAR DER
 Ab G C- G7/bb Ab G C- G7/bb Ab G C- G7/bb
 KRIG
 Ab G C- G7/bb Ab G C- G7/bb Ab G F-7
 ET TO ET TO MEN NU ER DER HELDIGVIS
 FRED OG RO FOR KRI-GEN ER FOR-BI-
 Bb7 Eb 1/2 D-7b5 G7 C- C-7/bb
 FREM-AD MARCH OG "HOLDT" AL-LE RET JEG ER I SÅ-DAN GODT HU-MØR OG
 D7/A D7 G REF. C C C C#0
 AL-TING GÅR SÅ LET FOR NU ER DET BE-STEM-MER HVOR JEG
 D-7 G7 D-7 G7 D-7 G7 MIG DER MAR-CHE-RER
 HEN HVIS DET ER TIL EN BY JEG VIL, SÅ GÅR JEG NÅR JEG GI-—DER
 C C C C#0 D-7 G7 D-7 G7
 NU ER DET BE-STEM-MER HVOR JEG HEN DER KAN JEG
 D-7 G7 D-7 G7 C MAR-CHE-RER F-7 Bb7 Eb/G C-
 KIG-GE PÅ HVOR-DAN DE AN —DRE SLI —DER NU ER DET BE-STEM—MER
 F-7 Bb7 Eb D-7b5 G7 C- MIG DER D7/A D7
 HVOR JEG MAR— HEN — IN-GEN HAR RÅ—BE "HOV", SÅ BLI—DA HER DIN
 G7 C C G-6/bb A7
 CHE-RER LOV AT
 KRY—STER NÆ FOR JEG GAS—SER MIG HVOR OG HVOR— DET PAS-SER MIG MED
 D-7 C#0 D- GÅR OG D-7/F G7 C C
 NÅR
 STØVLER KA-SKET OG SA—BEL OG TOR—NY ———— STER.

Heksen – Anne-Vibeke Mogensen

Prinsessen – Christine la Cour

Alene i storbyen

»Jeg er en fattig Knøs, jeg bor omme i en af de smalleste Gader, men Lyset mangler mig ikke, thi jeg bor højt oppe med Udsigt over alle Tagene. De første Dage jeg var kommet herind til Byen, var der mig saa snævert og ensomt; i Stedet for Skoven og de grønne Bakker havde jeg nu kun de graa Skorstene til Horizont. Ikke en Ven ejede jeg her, ikke et bekendt Ansigt hilsede mig.

En Aften stod jeg ret bedrøvet ved mit Vindue, jeg aabnede det og saa ud. Nej, hvor jeg blev glad! jeg saa et Ansigt, jeg kendte, et rundt, venligt Ansigt, min bedste Ven derovre fra Hjemmet: det var Maanen, den kære gamle Maane, uforandret den samme, akkurat som han saa ud, naar han der tittede ind til mig mellem Piletræerne ved Mosen. Jeg kyssede paa Fingren ad ham, og han skinnede lige ind i mit Kammer og lovede, at han hver Aften, naar han var ude, vilde se lidt ind til mig; det har han ogsaa siden ærlig giort, Skade, at han kun kan blive saa kort.«

*H. C. Andersen
(Citat fra Billedbog uden Billeder;
1840)*

»Hans Eventyr har
Jordbærsmag,
der dufter Verden rundt
hver Dag.
I over hundred Sprog de
gror
med Frøkorn fra den
danske Jord.
H. C. fortæller mundtlig
dem,
og hvor de høres, slaar de
Hjem.«

Sophus Michaëlis

*Tjeneren og Makrelmutter – Karl Erik
Christophersen og Lone Rode*

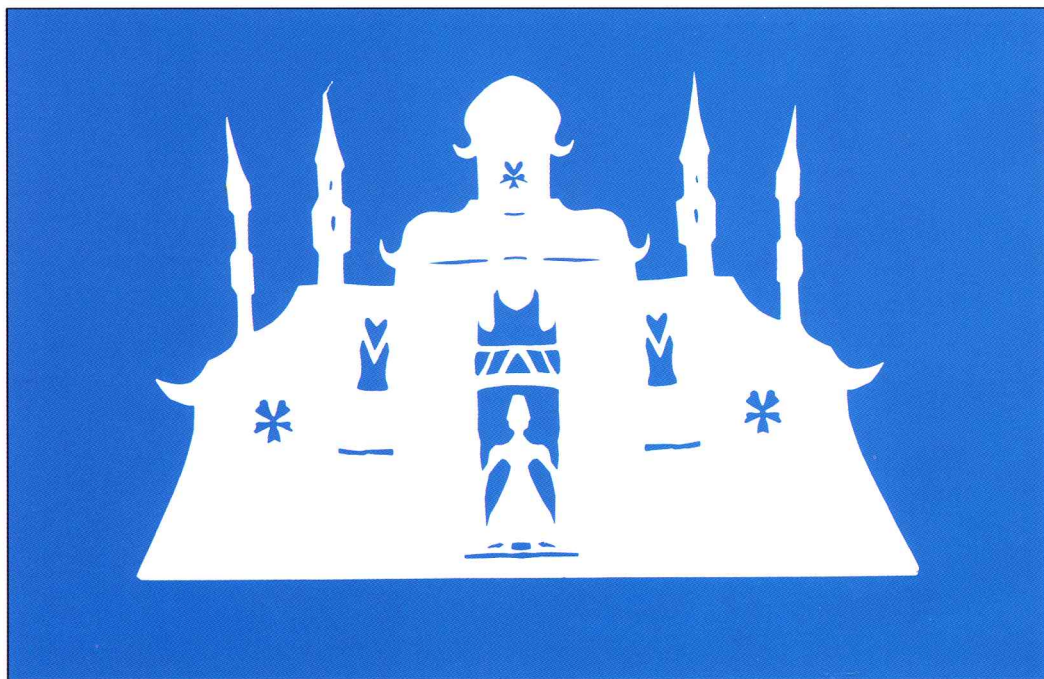
Soldaten – Peter Reichhardt

Rahr og Flinch – Bue Wandahl og Kristian Holm Joensen

Dronningen, Hofdamen og Kongen – Elsebeth Steentoft, Anne-Vibeke Mogensen og Ejnar Hans Jensen

»Hun bor i et stort kobberslot, med mange mure og tårne om!« – H.C.Andersens papirklip fra 1859 kunne godt være en illustration til den indespærrede prinsesse i »Fyrtøjet«.

Prinsessen, Soldaten og Hunden – Christine la Cour, Peter Reichhardt og Mads M. Nielsen

Skomagerdrengen og Soldaten – Pelle Koppel og Peter Reichhardt

Lygtetænderen – Thomas Leth Rasmussen

Soldaten og Hunden – Peter Reichhardt og Mads M. Nielsen

Slutscenen med bl.a. Peter Reichhardt, Christine la Cour og Ruth Maisie

Eventyrsang

Der foregår masser af eventyr
både i store og bittesmå byer,
når bare man ser sig omkring.

Er mensker mon mensker?
Er hunden et dyr?
Er heksen nu død?

Kan soldaten hold' styr
på sagerne uden sit fyrtøj?
Der er masser af dejlige eventyr
om hekse og konger
og mensker og dyr –
og i morgen begynder et nyt.

